

## **NASTANAK BALETA LABUDOVO JEZERO**

Čajkovski je muziku za balet napisao po narudžbini Boljšog teatra za honorar od 800 rubalja po libretu, koji su zajedno napisali Vladimir Begičev, tadašnji direktor moskovskih carskih teataru i baletan Vasilij Geltzner po nemačkoj bajci „Ukradeni veo“.

Tu bajku prvi je objavio Johann Karl August Musäus. Inače slična bajka postoji i u Rusiji („Bijeli patak“), čak je po radnji bliža, pa se predpostavlja da su autori napravili jednu mešavinu, uzeli radnju iz ruske, a likove iz nemačke bajke. Koreografiju za premijeru napravio je Vaclav Reisinger, tadašnji baletmajstor Boljšog teatra. Premijera nije baš dobro prošla, ali se balet održao na repertoaru tog teatra do 1883. nakon ukupno 41 izvođenja.

Nakon smrti Čajkovskog, balet je postavljen u Sankt Peterburgu u Marijinskom teatru 1895. Za tu predstavu koreografiju su napravili Marius Petipa (1 i 3 čin) i Lev Ivanov (2 i 4 čin) uz neke korekcije na libretu koju je napravio kompozitorov brat Modest Čajkovski i korekcije na originalnoj partituri (kraćenja), koju je napravio dirigent tog teatra Riccardo Drigo. Ta predstava postala je daleko popularnija pa se danas većina izvedbi Labudovog jezera, reflektuje na nju.

Ostale slavne predstave Labudovog jezera zbile su se 1880. i 1882. Nakon toga 1901. ponovo u Boljšoj teatru te u Londonu 1911. u izvedbi "Ballets Russes" Sergeja Djagiljeva.

Uloga Odette-Odile proslavila je mnoge primabalerine kao što su: Pierina Legnani, Vera Trefilova, Olga Preobraženska, Ana Pavlova, Tamara Tuman, Galina Uljanova, Maja Plisecka, Margot Fonteyn i dr.

## **LIKOVİ**

Prizor iz Labudovog jezera u operskoj kući "Royal Opera Hall" u Londonu.

Kraljica

Princ Siegfried (njen sin)

Benno (prinčev prijatelj)

Wolfgang (učitelj princa)

Odette (kraljica labudova)

Von Rothbart (opaki čarobnjak koji pretvori Odette u labuda)

Odile (čarobnjakova kći)

ostali (labudice, dvorjani, prinčevi prijatelji)

## **PRVI ČIN**

U parku kraljevog dvora - dan je punoletstva princa Siegfrieda, dan stupanja u novi život i prihvatanja novih obaveza, ali u isti tren, oproštaj od mladalačkih snova. Dan je sreće i uzbuđenja. Prvi ga pozdravljaju dobri i verni prijatelji iz njegova detinjstva i mladalačkih dana - Benno i Wolfgang (nastavnik), zatim njegovi vršnjaci iz veselih igara i zabava. Žure se pozdraviti princa i svi ostali, koji

žive u njegovom dvorcu. Princ radosno prima pozdrave. Iz dalekih krajeva dolaze na svečanost prinčevi-vazali. Oni mu daju mač i viteški krst i polažu zakletvu na vernost svom novom vladaru. Sada je on gospodar njihove zemlje i njihova života. Ali nešto steže njegovo srce, pa žuri majci i pred njom, prvom damom kraljevstva, kleči na kolenima moleći je za savet i pomoć. Svečanost se odužila, pa princ počinje smetati buka raskošnog bala. Pošto je zabranio nastavniku i Bennu da pođu za njim, princ odlazi u lov s prijateljima.

## **DRUGI ČIN**

Labudovo jezero u Švedskoj kraljevskoj operi.

Na pustoj obali divljeg jezera, opaki Von Rothbart krije devojke, koje je pretvorio u labudove. Samo ljubav mladića prema najlepšoj od njih - Odette, može osloboditi devojke zlog prokletstva i ubiti čarobnjaka, koji stalno čuva svoje zatočenice. Odjednom se na obali jezera pojavljuje princ. On vidi Odette i ostaje nepomičan, zgromljen njenom lepotom i tajnom kojom je obavijena. Zli Rothbart se trudi odvesti devojke i ne dopustiti princu, da se sretne s Odette, ali princ stiže prekrasnu devojku-labudicu. Osećaji sažaljenja i nežnosti prožimaju princa.

Pokorne opakoj volji čarobnjaka, devojke napuštaju obalu. Opraštajući se s Odette, princ se zaklinje da će se vratiti i osloboditi je. Ali zli Von Rothbart neće dozvoliti, da princ ponovno priđe labudovom jezeru, da se još jednom sretne s Odette i učiniće sve da u srcu mladića utrne osećaj ljubavi prema kraljici labudova.

## **TREĆI ČIN**

Na balu u kraljevskom dvorcu dolaze gosti. Neveste plešu pred prinčevim tronom. Siegfrieda nimalo ne uzbuđuju. Na bal dolaze nepoznati gosti, fanfare najavljuju dolazak grofa Rothbarta. To je glavom i bradom čarobnjak Rothbart s kćerkom Odile i svojom svitom. Opčinjen plesom koju svita izvodi i očaran lepotom Odile, Siegfried zaboravlja zakletvu datu Odetti, pa brzopleto izjavljuje majci, da je Odile njegova buduća izabranica. Odile traži od princa zakletvu, da nije dao svoju riječ drugoj ženi, Siegfried se kune. U isti trenutak stanu udarati munje i počne potres. Gosti nestaju, a princ pada onesvešćen.

## **ČETVRTI ČIN**

Na obali labuovog jezera počinje bura. Uznemireni labudovi očekuju dolazak svoje kraljice Odette. Ona se pojavljuje i vrlo tužna priča prijateljicama o izdaji Siegfrieda. Princ dojuri izbezumljen i moli Odette da mu oprosti, kune se da želi umreti zajedno sa njom. Tada dolazi zli Rothbart i bori se sa princem. U isti trenutak počinje bura na jezeru pa udar groma ubija Rothbarta. Polako se sve stišava, čarobnjaštva iščezavaju, a zora obasjava dvoje zaljubljenih, koji sretno koračaju u novi život. Balet završava temom labudica.

## **ČAROLIJA LABUDOVOG JEZERA**

Na proslavi rođendana u dvorištu dvorca, princa Siegfrieda njegova majka, Kraljica, podseća da na sutrašnjem balu mora odabrati buduću ženu. Princ je neutešan jer čezne za iskrenom ljubavi. Nakon proslave, princ ugleda jato labudova i odluči poći u lov. Kada stigne na obalu jezera, ugleda labuda koji se pretvara u prekrasnu ženu, princezu Odettu. Ona i ostale labudice žrtve su čarolije koju je na

njih bacio čarobnjak Von Rothbart. Danju, one su labudovi, a noću se ponovo pretvaraju u žene. Odettu može spasiti samo zavet večne ljubavi. Siegfried, očaran njenom lepotom, zavetuje se na večnu ljubav. Dolazi zora, a Odetta se ponovo pretvara u belog labuda.

U dvorcu, svečanost proslava rođendana je počela. Kraljica predstavlja princeze od kojih princ mora odabrati jednu za svoju ženu. Princ voli Odette i odbija majčin zahtjev. Na vrhuncu svečanosti pojavljuje se Von Rothbart sa svojom zlom kćeri Odilijom. Odilija je slika bele Odette, ona je crna labudica. Očaran njenom pojavom, princ joj se zaklinje na večnu ljubav. Pojavljuje se vizija očajne Odette i princ shvata što je učinio. Očajan, potrči nazad na jezero.

Na jezeru Odetta pleše svoj neutešan ples okružena svojim prijateljicama labudicama. Očajna, ona više ne želi živeti. Princ se pojavljuje i moli je za oprostaj. Ona mu oprašta, ali čarolija se ne može poništiti. Oboje se bacaju u jezero i tako ujedinjuju s one strane smrti. (U Kirovu i Boljšoju zadržao se završetak u kome se princ bori s Von Rothbartom i pobeđuje otrgnuvši čarobnjaku krilo. Čarolija je prekinuta, Odetta i princ ostaju zajedno na obali jezera.)

Ovo je ukratko ispričan sadržaj najpopularnijeg baleta na svetu, Labudovog jezera, čije su koreografije autori Lev Ivanov (bijeli činovi, II. i IV.) i Marius Petipa (I. i III. čin), a kompozitor glazbe Petar Iljič Čajkovski. Postoji mnogo legendi i priča o njegovom nastanku i prvobitnom (ne)uspehu. Osvrnućemo se na najpopularniju temu, podstaknutu filmom Crni labud, temu o dualnosti glavne ženske uloge. Zanimljivo je da su nekad Odettu i Odiliju plesale dve plesačice, a danas je ta uloga nezamisliva u tom obliku

Odettin ples prožet je tugom, očajem, čežnjom i stahom. Njeni su koraci meki, podatni, odražavaju njenu neprekidnu želju za večnom ljubavi. Njene su ruke meke, prolaze uz glavu koju miluju kao što labud čisti svoje perje. Osobito se to osjeća u velikom pas de deuxu (plesu s princom Siegfriedom). Njeno padanje u naručje princa, a zatim meki arabesque, njene ruke koje žele pobeći u strahu od čarobnjaka, ali i ostati uz princa... Da bi se ovo odglumilo, bila potrebna snažna koncentracija – ako se balerina ne bi uživala u očaj i tugu, svaki korak bio bi besmislen.

Ali srećom, Čajkovski je svojom prelepom dirljivom muzikom olakšao posao. Uvek treba imati na umu da je Odetta prvo žena, a tek onda labud.

Labudovo jezero temelj je za razumevanje baleta. Njegova čarolija decenijama privlači publiku. Potrebno je naglasiti važnost ansambla, ovde ansambl nije samo okvir za lepu sliku (soliste). Bez Odettinih prijateljica labudica, 2. čin bio bi pust. Bez uzbudljivih karakternih plesova 3. čina ne bi bilo atmosfere za dramatičan dolazak Odilije i čarobnjaka. Ansambl je izuzetno važan u ovom najpotpunijem baletu svih vremena. Jer Labudovo jezero ima sve. Ljubav, dobro, zlo, tugu, razočaranje, ekstazu... Karakterne plesove, dirljivi beli klasični balet... Uzbudljivu muziku koja diže raspoloženje i onu koja nas dovodi do preispitivanja samih sebe. Obavezno pogledajte i osetite čaroliju najlepšeg od svih baleta, Labudovog jezera.